

Høyrebølge blant innvandrere, men flertallet velger Arbeiderpartiet

Ved stortingsvalget i 2013 stemte over 60 prosent av velgerne med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia og Latin-Amerika på partier til venstre for midten, først og fremst Arbeiderpartiet. Andelen har vært enda høyere ved tidligere kommunevalg. Hvis vi sammenlikner stortingsvalget i 2013 med kommunevalget i 2011, er oppslutningen om Høyre i denne gruppen mer enn fordoblet. Velgere med europeisk innvandrerbakgrunn har et stemmemønster som likner mer på andre norske velgere, men Arbeiderpartiet står sterkere også her.

*Johannes Bergh,
Tor Bjørklund og
Vebjørn Aalandslid*

Hvordan stemte velgerne med innvandrerbakgrunn, det vil si de som er født utenfor Norge og deres norskfødte barn, ved stortingsvalget i 2013? De ordinære valgundersøkelsene kan ikke hjelpe oss, siden de inneholder for små utvalg av innvandrerbefolkningen. Det er likevel mulig å gi et svar, siden det for første gang ble gjennomført en representativ utvalgsundersøkelse av innvandrere ved et stortingsvalg i 2013.

Tidligere er tilsvarende undersøkelser bare blitt gjennomført ved kommunevalg. Partivalget til utenlandske statsborgere, som for første gang fikk stemmerett i 1983, er blitt kartlagt ved de fire kommunevalgene fra 1987 til 1999. Ved lokalvalgene i 2003 og 2007 ble også norske statsborgere med innvandrerbakgrunn inkludert i undersøkelsen. Da ble partivalget kartlagt for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, som både hadde norsk og utenlandsk statsborgerskap. Dermed har vi noe å sammenlikne undersøkelsen fra 2013-valget med, men sammenlikningsgrunnet halter riktignok noe, siden utenlandske statsborgere ikke har stemmerett ved stortingsvalg.

Valgdeltakelsen er fortsatt lav

I takt med økende innvandring har tallet på stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn økt. Det er nesten doblet siden 2005, og utgjorde ved valget rundt 6 prosent av alle med stemmerett. Stemmeberettigede med europeisk bakgrunn (se tekstboks) utgjorde om lag en tredel av alle innvandrere med stemmerett, mens to tredeler har sin bakgrunn fra Asia, Afrika og Latin-Amerika.

Selv om andelen stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn øker fra valg til valg, utgjør ikke innvandrerstemmer en like stor del av det totale antallet avgitte stemmer. Valgdeltakelsen i denne gruppen er vesentlig lavere enn det

Johannes Bergh (f.v.) er statsviter og forsker ved Institutt for samfunnsforskning. (johannes.bergh@samfunnsforskning.no)

Tor Bjørklund er professor i statsvitenskap ved Universitet i Oslo. (tor.bjorklund@stv.uio.no)

Vebjørn Aalandslid er statsviter og seniorrådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for internasjonalt utviklings-samarbeid. (vebjorn.aalandslid@ssb.no)

Landbakgrunn

Det er tidligere blitt skilt mellom innvandrere med vestlig og ikke-vestlig bakgrunn, noe som ikke lenger praktiseres av Statistisk sentralbyrå. Vi benytter i denne artikkelen litt andre benevelser, nemlig norske statsborgere med bakgrunn fra Europa, hvor vi skiller mellom land innenfor og utenfor EU/EØS, og dernest velgere med bakgrunn fra Asia, Afrika og Latin-Amerika. I utvalget av personer som inngår i valgundersøkelsen, var det også noen fra Nord-Amerika og Oseania, men de kan telles på én hånd og inkluderes av den grunn ikke. Norskfødte barn av innvandrere har i denne undersøkelsen samme landbakgrunn som deres foreldre.

vi finner i befolkningen ellers, og har vært rundt 50 prosent ved de siste stortingsvalgene (se figur 2) – et nivå som ligger rundt 25 prosentpoeng lavere enn det vi finner i befolkningen ellers.

Det må legges til at valgdeltakelsen varierer mye etter hvilke land innvandrerne kommer fra. For eksempel deltok bare rundt en av tre stemmeberettigede fra Kroatia, Makedonia og Kosovo. Blant innvandrere fra Sri Lanka, Somalia og Polen er deltakelsen høyere, alle med rundt 60 prosent valgdeltakelse. Ved tidligere valg har det vært en klar sammenheng mellom lang botid og høy valgdeltakelse. Det har også vært slik at eldre deltar i større grad enn yngre.

Nye mønstre

Disse sammenhengene er nå mindre tydelige. Innvandrere som har stemmerett for første gang, har nå høyere deltakelse enn innvandrere med 20-29 års botid. Og for dem med afrikansk bakgrunn har gruppen med kortest botid høyest valgdeltakelse, og de yngste velgerne (18-25 år) har høyere valgdeltakelse enn de eldste (60 år og over). Innvandrergruppene som deltar ved valg, har med andre ord endret karakter i løpet av de siste valgene – og det vil være naturlig at dette også kan påvirke innvanderers stemmegivning.

Hva stemte innvandrerne?

Igjenn kan det observeres at velgere fra det som gjerne kalles «det globale sør» (Asia, Afrika, Latin-Amerika), avviker mer fra velgerne for øvrig enn velgere med bakgrunn fra Europa. På 1990-tallet var det små avvik mellom de vestlige utenlandske statsborgernes stemmegivning og det totale valgresultatet. Med referanse til utenlandske statsborgere ble det konkludert om 1990-tallet: «De vestlige (...) har ved de to siste valgene (1995 og 1999) hatt en oppslutning om venstresidens partier som blant velgerne totalt. Støtten til mellompartiene har derimot vært noe mindre i favor av i første rekke Høyre» (Bjørklund og Kval 2001, s. 63).

Blant norske statsborgere med europeisk innvandrerbakgrunn som stemte i stortingsvalget i 2013, er fortsatt mellompartiene underrepresentert, men i mye sterkere grad enn det som ble registrert på 1990-tallet for vestlige utenlandske statsborgere. Også Fremskrittspartiet er underrepresentert i 2013 (se tabell 1). De partiene som tjener på dette underskuddet, er Høyre og i særlig

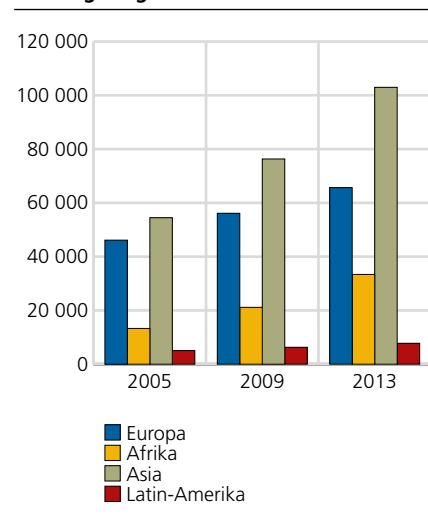
Tabell 1. Stemmegivning blant velgere med innvandrerbakgrunn, med bakgrunn fra Europa – i og utenfor EU/EØS – ved stortingsvalget i 2013. Prosent

	Europa (EU/EØS)	Europa (ikke EU/EØS)	Europa i alt	Valgresultat 2013
Rødt	2	*	1	1,1
SV	3	5	4	4,1
AP	27	57	41	30,8
SP	1	2	2	5,5
KrF	3	*	2	5,6
V	4	1	3	5,2
H	37	23	31	26,8
Frp	17	7	12	16,3
MDG	5	4	4	2,8
Andre	1	1	1	1,8
	100	100	101	100

Antall respondenter (171) (103) (274) (2 836 029)

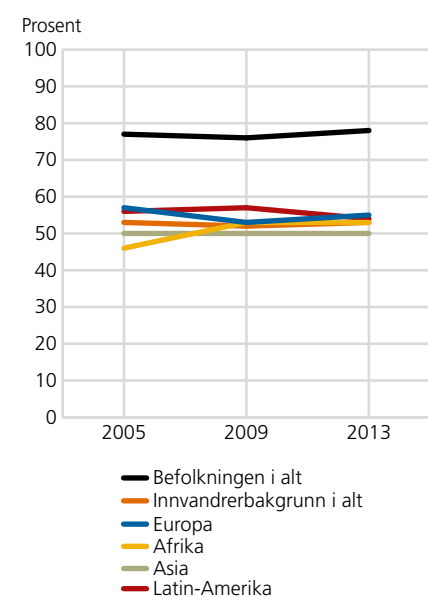
Kilde: Valgundersøkelsen blant innvandrerbefolkningen 2013, Institutt for samfunnsforskning/Statistisk sentralbyrå.

Figur 1. Antall stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn, etter verdensdel. Stortingsvalgene 2005-2013

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2. Valgdeltakelse i befolkningen i alt og blant personer med innvandrerbakgrunn, etter verdensdel. Stortingsvalgene 2005-2013

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

grad Arbeiderpartiet. Forskjellene mellom 2013 og slutten av 1990-tallet skyldes nok i første rekke at sammensetningen av de vestlige innvandrerne har endret seg, innslaget fra land utenfor EU/EØS har økt, og nye EU-land fra den tidligere østblokken er blitt etablert som velgergrupper i Norge.

Tabell 2. **Stemmegivning blant innvandrere med bakgrunn fra Afrika, Asia og Latin-Amerika ved kommunevalgene 2007 og 2011 (norske og utenlandske statsborgere) og ved stortingsvalget i 2013 (norske statsborgere). Prosent**

	Kommunevalg		Stortingsvalg	Valgresultatet
	2007	2011	2013	2013
Rødt/RV	4	2	3	1,1
SV	20	6	6	4,1
AP	54	64	55	30,8
SP	1	*	*	5,5
KrF	3	4	3	5,6
V	3	5	3	5,2
H	10	13	26	26,8
Frp	2	4	3	16,3
MDG	-	-	1	2,8
Andre	2	1	*	1,8
	99	99	100	
Antall respondenter	(311)	(508)	(368)	
Rødt/RV/SV/AP	78	72	64	36
- menn	80	81	67	31
- kvinner	76	65	62	41
	+4	+16	+5	-10

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå; Valgundersøkelsene blant innvandrerbefolkningen 2007, 2011 og 2013, Institutt for samfunnsforskning / Statistisk sentralbyrå. Aardal, B., J. Bergh og A.H. Haugsgjerd (2014): *Velgervandringer og valgdeltakelse ved stortingsvalget 2013. De første resultater fra Valgundersøkelsen*, Oslo: ISF-notat (4:2014), Institutt for samfunnsforskning.

Om undersøkelsen

De som deltok i undersøkelsen, var stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn som stemte ved stortingsvalget i 2013. De som var med i undersøkelsen, ble stilt spørsmål om stemmegivning ved valget samt en rekke spørsmål om holdninger til ulike politiske saker. Det ble trukket et utvalg på 2 000 personer med innvandrerbakgrunn som ifølge valgmanntallet faktisk stemte ved valget. Av disse deltok 753 personer i undersøkelsen, noe som gir en svarprosent på 38, som er omtrent på samme nivå som for tilsvarende undersøkelse gjennomført i forbindelse med kommunevalget i 2011. Av de 753 som deltok, var 673 innvandrere, mens 80 var norskfødte med innvandrerforeldre. For mer om spørreskjema, metodevalg, utvalgsplan, skjevheter i utvalget, feilmarginer og vekter, se egen dokumentasjonsrapport for undersøkelsen (Høstmark 2014, kommende).

Stemmerett

Ved stortingsvalg har bare norske statsborgere stemmerett. Vår undersøkelse dekker derfor den delen av innvandrerbefolkningen som har norsk statsborgerskap og er over 18 år.

Ved lokalvalg har også utenlandske statsborgere med minst tre års botid i Norge stemmerett (denne rettigheten ble innført ved lokalvalget i 1983). Nordiske statsborgere har stemmerett ved lokalvalg hvis de har bodd i Norge siden 30. juni i valgåret.

Velgere med innvandrerbakgrunn fra europeiske land utenfor EU/EØS har store likhetstrekk med velgere fra det globale sør. Over halvparten av velgerne stemmer på Arbeiderpartiet. Stemmegivningen til venstre for midten er imidlertid et hakk sterkere for velgere med bakgrunn fra Asia, Afrika og Latin-Amerika enn for dem fra Europa utenfor EU/EØS. Velgere som før er blitt karakterisert som ikke-vestlige, er i tidligere valgundersøkelser blitt grundigere studert enn innvandrere fra vestlige land.

Velgere fra Asia, Afrika og Latin-Amerika

Partifordelingen for velgere i 2013 med bakgrunn fra det globale sør sammenliknes med kommunevalgene 2007 og 2011 i tabell 2 (se tekstboks som beskriver hvilke grupper som har stemmerett ved de ulike valgene).

Partifordelingen blant de utenlandske statsborgerne med det som var betegnet som ikke-vestlig bakgrunn på 1990-tallet, var svært lik fordelingen i 2007. Det slående i perioden fra 1990-tallet til 2007 var at rundt tre av fire velgere stemte til venstre for midten. Ved kommunevalget i 2011 skjedde imidlertid en merkbar endring på venstresiden. SV gikk klart tilbake og mistet sin posisjon som det nest største partiet. Halvparten av SV-velgere anno 2007 meldte overgang til Arbeiderpartiet i 2011.

Nedgangen for SV i 2011 er blitt tolket som et utslag av terrorangrepet 22. juli (Bjørklund og Bergh 2013). Valgkampen ble satt på vent. Arbeiderpartiet kom i fokus, og SV falt i skyggen. Spørsmålet var om tilbakegangen for SV ville bli midlertidig knyttet til valgets spesielle kontekst. Svaret fra valgundersøkelsen i 2013 tyder på et varig tilbakeslag for SV. Partiet har definitivt forlatt sin posisjon som det nest største partiet blant innvandrere med bakgrunn fra det globale sør. Den posisjonen er overlatt til Høyre som har en klar framgang.

Oppslutningen om partier til venstre for midten har blant innvandrere fra det globale sør, trass i en solid andel, vært fallende fra 2007 til 2013, men et stabilt trekk er at mennene er noe mer venstreovert enn kvinnene (se tabell 2). Et motsatt mønster gjør seg gjeldende blant velgere generelt der kvinner fra 1980-tallet i større grad enn menn

har stemt til venstre for midten (Bergh 2008). Vi gjør oppmerksom på at gruppen av stemmeberettigede er ulik ved stortingsvalg og kommunevalg (se tekstboks).

En mulig grunn til det politiske skillet etter kjønn blant innvandrere er ulikhet i innvandringsgrunn. Et flertall av kvinnene er kommet til Norge som følge av familieinnvandring, blant mennene er en høyere andel kommet som arbeidsinnvandrere og som flyktninger. Blant kvinnene finner vi også dem som har giftet seg med personer uten innvandrerbakgrunn, og som i større grad stemmer som den øvrige befolkningen.

Afrikanere stemmer på partier på venstresiden

De mest venstreorienterte, målt etter oppslutningen om Arbeiderpartiet og partier lengre til venstre, er velgere med afrikansk bakgrunn, deretter følger de med asiatisk og latin-amerikansk bakgrunn, slik tabell 3 viser.

En mulig forklaring er at latin-amerikanerne har lengst botid av disse gruppene. Blant de stemmeberettigede innvandrerne fra Latin-Amerika i vår undersøkelse har 70 prosent bodd i Norge 20 år eller lengre, mot 29 prosent av afrikanere og 47 prosent av asiaterne. Det igjen kan føre til en stemmegivning som avviker mindre fra den som karakteriserer norske statsborgere uten innvandrerbakgrunn.

Tabell 3. **Oppslutning om venstresiden (Rødt/RV, SV, Ap) og høyresiden (Høyre, FrP), etter innvandrerbakgrunn. Kommunevalgene 2007 og 2011 og stortingsvalget i 2013. Prosent**

	Kommunevalg				Stortingsvalg		(Antall respondenter)		
	2007		2011		2013		2007	2011	2013
	V.	H.	V.	H.	V.	H.			
Afrika	86	4	81	8	73	13	54	90	89
Asia	78	12	70	15	62	33	211	322	214
Latin-Amerika	71	10	69	15	53	34	46	96	64

Kilde: Valgundersøkelsene blant innvandrerbefolkningen 2007, 2011 og 2013, Institutt for samfunnsforskning/ Statistisk sentralbyrå.

Integrering og stemmegivning

En annen indikator på integrering (i tillegg til botid) er hvor mange venner en har som ikke har innvandrerbakgrunn, et spørsmål som er stilt i undersøkelsen (se tekstboks). Tar vi for oss summen av kategoriene «ingen eller nesten ingen med innvandrerbakgrunn» og «en del, men klart under halvparten», finner vi flertallet – 59 prosent – av latin-amerikanerne i denne samlekategorioren, mot 20 prosent av dem med bakgrunn fra Afrika og 33 prosent med asiatisk bakgrunn.

Velgere med bakgrunn fra det globale sør som oppgir at under halvparten av deres venner har innvandrerbakgrunn, har en svakere oppslutning om partiene på venstresiden enn andre. 54 prosent i denne gruppen stemmer på partier på venstresiden ved stortingsvalget 2013. Blant dem som oppgir at flertallet av deres venner har innvandrerbakgrunn, stemmer 69 prosent på partier på venstresiden. Trolig bidrar økt integrering i det norske samfunnet til et stemmemønster som likner mer på norske velgere generelt.

Hva mener innvandrerne?

Avslutningsvis ser vi på de politiske holdningene til velgere med innvandrerbakgrunn. Vi har gjennom flere tiår observert at velgere med bakgrunn fra det globale sør har en venstreorientert stemmegivning. Betyr det også at denne gruppen har venstreorienterte holdninger i politiske spørsmål? Vår undersøkelse måler holdninger til en rekke politiske stridsspørsmål (se tekstboks om undersøkelsen). Resultatene presenteres i tabell 4.

Gitt at velgere med asiatisk bakgrunn, og i enda større grad de med afrikansk bakgrunn, har et særlig venstreorientert stemmemønster, kunne man forvente radikale holdninger i disse gruppene. En slik forventning finner vi ikke

Tabell 4. Holdninger til ulike politiske stridsspørsmål, etter landbakgrunn. Innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn. Prosent «enig»/«ja»

	Europa (EU/EØS)	Europa (andre)	Afrika	Asia	Latin-Amerika
Verdispørsmål					
Tilhenger av selvbestemt abort?	68	71	29	48	60
Vi bør tillate aktiv dødshjelp	58	56	31	45	59
Homofile/lesbiske bør ha frihet til å leve som de vil	92	85	52	78	80
Det bør innføres et forbud mot tigging i Norge	64	70	57	68	56
Vi bør ikke akseptere mer kontroll og overvåkning, selv om dette kan gi bedre beskyttelse mot terror	43	38	37	40	40
Økonomiske høyre-venstre spørsmål					
For å oppmuntre innsatsviljen til den enkelte, bør vi godta større lønnsforskjeller enn i dag	35	39	47	47	45
Mange offentlige aktiviteter kunne blitt utført både bedre og billigere, hvis de ble overlatt til private	40	29	33	37	39
Innvandring					
Flyktninger og innvandrere bør ha samme rett til sosialhjelp som nordmenn, selv om de ikke er norske statsborgere	45	48	78	63	49
Miljø					
Klimaendringene er i hovedsak menneskeskapt	69	75	74	78	85
Antall respondenter (gjennomsnitt)	(182)	(107)	(96)	(233)	(68)

Kilde: Valgundersøkelsen blant innvandrerbefolkningen 2013, Institutt for samfunnsforskning/ Statistisk sentralbyrå.

Referanser

Bergh, J. (2008): «Årsaker til kjønnsforskjeller i stemmegivning – En kunnskapsstatus», *Tidsskrift for samfunnsforskning*, vol. 49, s. 421-434, Institutt for samfunnsforskning.

Bergh, J., T. Bjørklund og V. Aalandslid (2008): «Stemmer til venstre, men er ikke venstreorientert», *Samfunnsspeilet 2/2008*, vol. 22, s. 2-11, Statistisk sentralbyrå.

Bjørklund, T. og J. Bergh (2013): *Minoritetsbefolkningens møte med det politiske Norge: Partivalg, valg-deltakelse, representasjon*, Oslo: Cappelen Damm.

Bjørklund, T. og K.E. Kval (2001), *Innvandrere og lokalvalget 1999*, Rapport 2: 2001, Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Høstmark, M. (2014 kommende): Undersøkelse om stemmegivning blant personer med innvandrerbakgrunn, Dokumentasjonsrapport, Statistisk sentralbyrå.

støtte til i tabell 4. Hvis vi tar for oss spørsmålene som avdekker betydelige forskjeller mellom gruppene, finner vi stort sett mer konservative holdninger hos asiater og afrikanere (som har den mest venstreorienterte stemmegivningen) enn hos europeere fra EU/EØS-området (som har den mest høyreorienterte stemmegivningen).

Verdispørsmål

For eksempel finner vi at det er en sterk oppslutning om selvbestemt abort blant europeere, mens denne oppslutningen er betydelig svakere hos asiater, og enda svakere blant afrikanere. Støtten til aktiv dødshjelp er også klart størst hos europeerne. Et flertall av alle grupper mener at homofile/lesbiske bør få leve som de vil, men dette utsagnet får minst støtte blant velgere med afrikansk bakgrunn.

Høyre-venstre-spørsmål

I et klassisk økonomisk høyre-venstre-spørsmål om å godta større

lønnsforskjeller er de mest høyre-orienterte holdningene å finne hos personer med afrikansk og asiatisk bakgrunn; det er i disse gruppene flest mener at økte lønnsforskjeller bør godtas for å øke innsatsviljen til den enkelte.

En del spørsmål avdekker små eller ingen forskjeller mellom gruppene. I ett spørsmål kan man si at asiater og afrikanere har de mest venstreorienterte synspunktene; det gjelder retten til sosialhjelp for flyktninger og innvandrere.

Minoritetens forsvarere

Alt i alt finner vi støtte for vår påstand i en tidligere utgave av Samfunnsspeilet om innvandrere: «Stemmer til venstre, men er ikke venstreorientert» (Bergh mfl. 2008). Forklaringen på stemmegivningen til venstre ligger dermed ikke i politiske holdninger, men heller i en kollektiv tanke om at partiene på venstresiden er minoritetenes forsvarere (Bjørklund og Bergh 2013). Holdningsmønsteret til velgere med innvandrerbakgrunn tyder på at partiene på høyresiden har et potensial for å vinne velgere fra denne gruppen. Valget i 2013 var i så måte et varsel om Høyres vekstmuligheter.